

**Novi mašni plašči
s čipkami**

Novi mašni plašči s čipkami
© Škofija Koper, Koper 2024

Besedilo in fotografije: Petra Marinko Rus
Priprava za tisk Benjamin Pezdir

Tisk Ognjišče d.o.o.
Naklada 200 izvodov

V zahvalo klekljaricam in drugim sodelavcem pri projektu

Klekljanje je večšina, ki se že stoletja prenaša iz roda v rod. Ob tem nastaja čipka, prepletena iz tankih niti, ki v številnih vzorcih povezuje preteklost, sedanost in prihodnost. Njena lahkotnost in luknjičasta struktura ji dajeta posebno eleganco.

Klekljana čipka tako ni le material za dekoracijo, temveč nosi v sebi dušo in zgodovino.

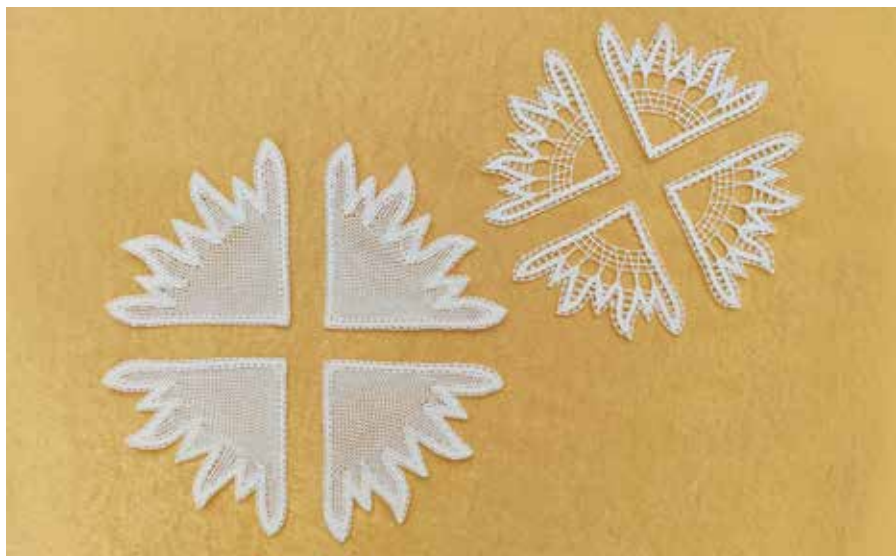
Ob praznovanju 1500-letnice prihoda škofa Nazarija na škofijski sedež v Koper in bližajočega se prihoda njegovega 52. naslednika je kar 140 klekljaric iz cele Slovenije s svojimi spretnimi prsti ustvarilo čipke v tehnikah in elementih idrijske čipke za najbolj slavnostna cerkvena oblačila: mitro – škofovo pokrivalo, glavni mašni plašč za škofa oz. somašnika, 60 mašnih plaščev in 4 dalmatike za diakone. 60 samostojnih belih štol pa bo izdelanih naknadno.

Simbolika izbranih vzorcev

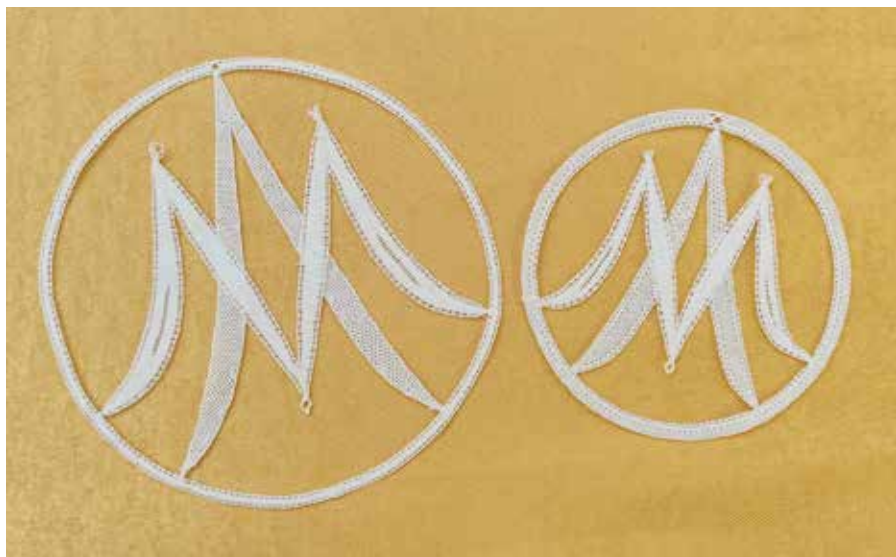
Osnova za čipko sonca je bil grb Škofije Koper. Ta simbolizira Jezusa Kristusa, njegove učence ter našo posebno, s soncem obsijano deželo. Križ, znamenje stalnosti in večnosti, razdeljuje in hkrati povezuje posamezno sonce v štiri polja. Vsako ima po sedem žarkov v obliki plamenov, kar ni naključje, saj je sedanja škofija prav tako nastala iz štirih enot. Žarki pa predstavljajo sedem zakramentov in sedem darov Svetega Duha, sedem telesnih ter sedem duhovnih del usmiljenja.

Sporočilno močan je tudi simbol Marijinega monograma (MA, AM), ki združuje začetnice imena Device Marije, Božje Matere. Poudarja njeno ponižnost in devištvo, njeno poslušnost in predanost Bogu, hkrati pa je znamenje zaščite in materinske ljubezni ter znamenje vere in upanja. Kvadrateg v krogu, ki obkroža začetnici M in A, se nanaša na njeno vlogo matere Božjega Sina.

Preostala motiva nas odpeljeta v preteklost, saj so verniki bizantinski križ in kristogram na starokrščanski plošči lahko občudovali

Nastalo je 60 klekljanih sonc, premera 12,5 cm, ki krasijo prednjo stran mašnih plaščev ter še posebej lepo sonce za glavni plašč, premera 16,5 cm.

60 čipk Marijinega monograma v premeru 12,5 cm krasijo zadnjo stran mašnih plaščev, posebej bogata čipka v premeru 16,5 cm pa krasijo zadnjo stran glavnega plašča.

Plutej iz koprške stolnice Marijinega vnebovzjetja, 6. stol.

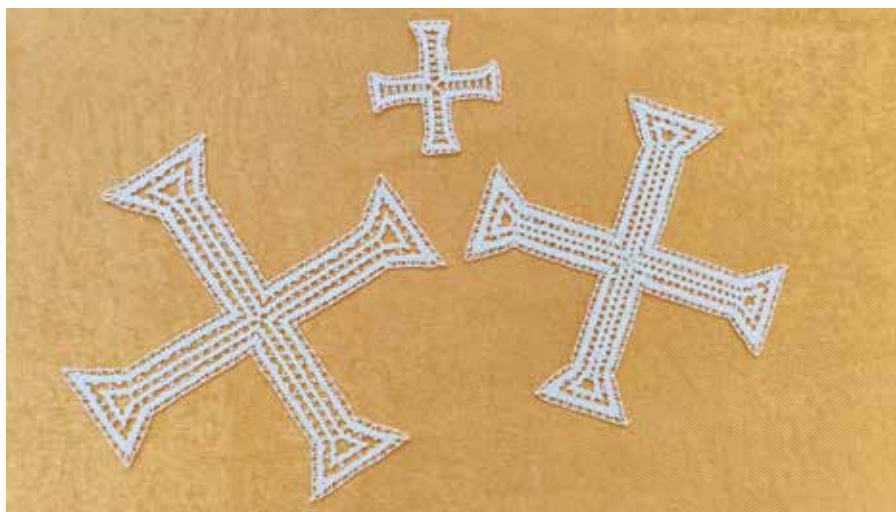
že v času sv. Nazarija (6. stoletje). Kristogram v krogu in z nakananimi štirimi srci povezuje kar dva bizantinska križa, po enega na vsaki strani. Ni popolnoma jasno, ali jih povezujejo popkovina, vinska trta ali bršljan:

- popkovina v vsakdanjem pomenu predstavlja rojstvo in življenje; v povezavi s simboliko križa bi lahko pomenila duhovno rojstvo, odrešenje in večno življenje.
- vinsko trto omenja sveti evangelij po Janezu (Jn 15,1-8): »(...) Jaz sem trta, vi mladike (...)« Jezus s tem uči, da je za krščansko življenje ključna povezanost z njim, saj brez tega krščansko življenje ne more biti plodno in polno.
- bršljan je trajna, zimzelena rastlina, ki se vzpenja; kot taka simbolizira trajno vero in duhovno rast.

Za razliko od starokrščanske plošče si vzorca na mašnih plaščih sledita v navpičnem zaporedju, kot vzpenjajoči se bršljan. Za vsakim kristogramom in pred njim je en bizantinski križ, kar simbolizira prehod iz materialnega v duhovni svet, iz zemeljskega v nebeško.

Zaradi ponavljanja svetih simbolov v vzorcu je bilo potrebno sklekljati kar 360 kristogramov v premeru 12,5 cm za mašne plašče, 2 kristograma premera 14 cm za glavni plašč. Najbolj svečana pa je škofova mitra, na kateri bosta poenostavljena kristograma premerov 6,5 in 8,5 cm.

Mašne plašče krasijo 360 bizantinskih križev, samostojne štole pa še 60 bizantinskih križev v premeru 12,5 cm. Glavni plašč ima 4 bizantinske križe premera 14 cm. Na škofovi mitri pa je 8 poenostavljenih bizantinskih križev premera 5 cm. Slednji (8) bodo krasili tudi dalmatike diakonov.

Kristogram (tudi IX-monogram) vsebuje začetnici imena Jezusa Kristusa in ga predstavlja kot Odrešenika človeštva.

Bizantinski križ je bil razširjen v času Bizantinskega cesarstva (približno med leti 330 do 1453). Za razliko od običajnega križa je osnovni obliki dodanih osem dodatnih konic.

Življenje, materinstvo, ljubezen, zaščita, vera, luč, enost, ponižnost, odrešenje, duhovno rojstvo in duhovna rast. Vse navedene vrednote pomenijo globoko versko, kulturno in duhovno sporočilnost mašnih plaščev, miter in dalmatik.

Čipka, ki ne izgleda kot čipka

Pri ustvarjanju vzorcev za čipke, ki vključujejo svete simbole, je ključnega pomena uravnoteženje med duhovno simboliko in estetsko lepoto. Poudarjanje čistih linij in razmerij svetih simbolov ter ohranjanje mehko in fine čipke zahtevajo natančnost in občutek za detajle. Pravilna izbira velikosti, barve čipk, primerne sukanca ter skrbno načrtovanje krivulj in postavkov pa so bistveni za ustvarjanje harmoničnih vzorcev, ki so dostopni široki populaciji klekljaric.

Izbor vzorcev, ki najbolje izpolnjujejo te zahteve, je predstavljal osnovni korak, nato vse do končnega izdelka. Kljub najboljšim namenom so bili pri risanju potrebni nekateri kompromisi, zato je bil vsak vzorec za klekljanje poseben izziv klekljaricam.

- bizantinski križ: velika gostota in polnost čipke;
- kristogram: večkratno začenjanje in zaključevanje ter skrivanje vozlov;
- grb škofije: ostri vogali;
- Marijin monogram: kreativna svoboda klekljarice pri izbiri kombinacije tehnik. Vsak mašni plašč je s tem pridobil unikaten pečat, ki pa je hkrati globoko oseben.

Čipke štirih svetih simbolov na mašnih plaščih so kot niti, ki med sabo povezujejo raznolike in osebne zgodbe 140 klekljaric iz celotne Slovenije. Za nekatere med njimi je klekljanje predstavljalo svetlobo v temnih zimskih dneh, za druge je bilo kot most čez deročo reko, ki jih je po dolgih letih počitka povezal z že za vedno odloženo bulo, tretje so iz navade sedle za bulo in koristno preživljale svoj prosti čas. Nekatere so v klekljanje vložile nepojmljivo število prostovoljnih ur, druge pa so zaradi osebnih razlogov uspele sklekljati komaj kako čipko.

Vsaka čipka, vsaka nit, vsaka zanka je del te povezane zgodbe mašnih plaščev. Kot tihi opazovalci bodo priča veselju in žalosti, upanju in strahu, miru in nemiru. In tako se bo zgodba nadaljevala, tudi ko njihovih ustvarjalcev ne bo več.

Petra Marinko Rus

Pomen projekta se najlepše izraža v zavzetosti klekljaric, ki so izdelavi čipk namenile izjemnih 7.200 prostovoljnih ur klekljanja. Če bi čipke klekljala ena sama oseba in vsako uro v dnevu, bi za izdelavo čipk za slavnostna mašna oblačila potrebovala kar 300 dni. Če pa bi klekljala po 8 ur dnevno, bi za to potrebovala skoraj 2 leti in pol. Redno zaposleni osebi z minimalno plačo v RS v letu 2024 bi delodajalec v tem času izplačal 37.617 EUR bruto.

Za izdelavo čipk je bilo potrebnih 40 km sukanca, kar je le malo manj, kot je dolžina slovenske obale.

Ustvarjalci mašnih plaščev

Spisek vseh klekljaric

Marjeta Adam, Logatec;
Suzana Balog, Most na Soči;
Neža Bandel, Dutovlje;
Lilijana Bavdaž, Kal nad Kanalom;
Metka Bergant, Ljubljana;
Katarina Bizjak, Ajdovščina;
Anuška Blaško, Logatec;
Alojzija Breljih, Cerknjo;
Anka Burjek, Žiri;
Anica Burnik, Spodnja Idrija;
Jerneja Čadež, Spodnja Idrija;
Marija Čargo, Ročinj;
Bernarda Carli, Spodnja Idrija;
Anica Černigoj, Cerknjo;
Anica Čufer, Spodnja Idrija;
Justina Čuk, Črni Vrh;
Alenka Dobravec, Most na Soči;
Jerneja Dolinar, Ig;
Vilka Drašček, Kanal;
Valentina Dugar, Kanal;
Marija Erce, Kobarid;
Bernarda Erjavec, Spodnja Idrija;
Cilka Erjavec, Šmarje-Sap;
Valerija Eržen, Cerknjo;
Vlasta Fon, Kobarid;
Bernarda Freljih, Cerknjo;
Stana Freljih, Cerknjo;
Romana Gaspari, Štanjel;
Marija Gnezda, Idrija;

Simona Golja Kosmač,
Spodnja Idrija;
Marija Golja, Spodnja Idrija;
Ema Goričan, Vrhniko;
Nataša Gornjak, Logatec;
Mira Guzelj, Rovte;
Sonja Habe, Črni Vrh;
Petra Hudnik, Muta;
Marinka Hudobivnik,
Cerklje na Gorenjskem;
Vida Humar, Nova Gorica;
Anka Jamšek, Črni Vrh nad Idrijo;
Majda Jančar, Kranj;
Anica Jankovec, Žiri;
Andra Jereb, Godovič;
Nada Jerič, Cerklje na Gorenjskem;
Karmen Jezeršek, Cerknjo;
Slavica Jurjavčič, Spodnja Idrija;
Majda Jurkovič, Ljubljana;
Slavica Kacin, Spodnja Idrija;
Milena Kalan Frančeškin,
Nova Gorica;
Sonja Kavčič, Prvačina;
Helena Kavčič, Spodnja Idrija;
Marija Kobal, Spodnja Idrija;
Darja Kogovšek, Vrhniko;
Denis Kogovšek, Vrhniko;
Jožica Košir, Spodnja Idrija;
Marija Kosmač, Spodnja Idrija;
Rebeka Kosmač, Spodnja Idrija;
Majda Kovačič, Kranj;
Marinka Krapež, Ajdovščina;

Valerija Krivec, Spodnja Idrija;
Milka Lampe, Črni Vrh;
Marinka Lapajne, Spodnja Idrija;
Tamara Lapajne, Spodnja Idrija;
Anica Lapanja, Cerknjo;
Martina Lapanja, Spodnja Idrija;
Olga Levin, Ortnek;
Darja Ličen, Koper;
Viktorija Likar, Cerknjo;
Anica Lončar, Cerknica;
Silva Makuc, Idrija;
Nevenka Malnič, Ročinj;
Andra Marinko, Spodnja Idrija;
Petra Marinko Rus, Spodnja Idrija;
Helena Markič, Deskle;
Anita Mihelič, Ljubljana;
Anastazija Mikuž, Col;
Ivana Mis, Nova Gorica;
Tatjana Mizori Zupan, Domžale;
Violeta Mlakar, Ljubljana-Polje;
Valerija Mlinar, Črni Vrh;
Irena Mohorič, Idrija;
Jerica Oblak, Gorenja vas;
Lidija Oblak, Spodnja Idrija;
Tanja Oblak, Ljubljana;
Valerija Pavsic, Spodnja Idrija;
Valerija Pavšič, Cerknjo;
Marija Peljhan, Col;
Angelka Peternelj, Spodnja Idrija;
Milena Platiše, Cerknjo;
Pavla Podobnik, Cerknjo;
Barbara Poljšak, Dutovlje;
Meta Pregelj, Col;

Angela Rejc, Cerknjo;
Rezika Rejc, Cerknjo;
Danica Repovš, Izlake;
Katarina Rijavec, Prvačina;
Vera Rudolf, Črni Vrh nad Idrijo;
Polona Rudolf Žigon,
Črni Vrh nad Idrijo;
Darja Rupnik, Črni Vrh nad Idrijo;
Marija Rupnik Hladnik, Črni Vrh;
Albina Rutar, Radeče;
Jerica Sankovič, Ilirska Bistrica;
Emilija Šasek, Radeče;
Marija Šavli, Kanal;
Irena Sedej, Idrija;
Barbara Šilar, Smladnik;
Jelka Šinkovec, Celje;
Nada Skrt, Kal nad Kanalom;
Vanda Slana, Žiri;
Jadranka Štimac, Kanal;
Jožefa Štrubelj, Grosuplje;
Albina Štucin, Spodnja Idrija;
Rozika Štucin, Cerknjo;
Ines Štular, Ljubljana;
Karmen Šunta, Radeče;
Vida Tacer, Cerknjo;
Ivanka Tominec, Črni Vrh;
Marija Tominec, Idrija;
Marija Tratnik, Žiri;
Monika Tratnik, Col;
Nina Tratnik, Col;
Urška Trošt, Podnanos;
Ivana Trpin, Cerknjo;
Jožica Turk, Logatec;

Marinka Tušar, Cerkno;
Zdravka Tušar, Idrija;
Alenka Urančič, Naklo;
Alenka Velušček, Kanal;
Ivica Vidmar, Ajdovščina;
Katarina Vidmar, Col;
Danica Žigon, Godovič;
Irma Žigon, Godovič;
Franja Živec, Dutovlje;
Milena Žohar, Laško;
Damjana Žonta, Idrija;
Olga Žonta, Idrija;
Helena Zorn, Prvačina;
Martina Žvab, Črnomelj;
Nada Žvanut, Podnanos;
Sabina Žvokelj, Horjul.

Šivilje

Emi Drlinik, Marezige;
Nuška Likar, Spodnja Idrija;
Bojana Leskovec, Spodnja Idrija;
Bernarda Filipič, Žiri;
Ana Rejc, Idrija;
Keti Toškan, Marezige.

Krojač

Matej Peljhan, Piran

Izdelava mitre

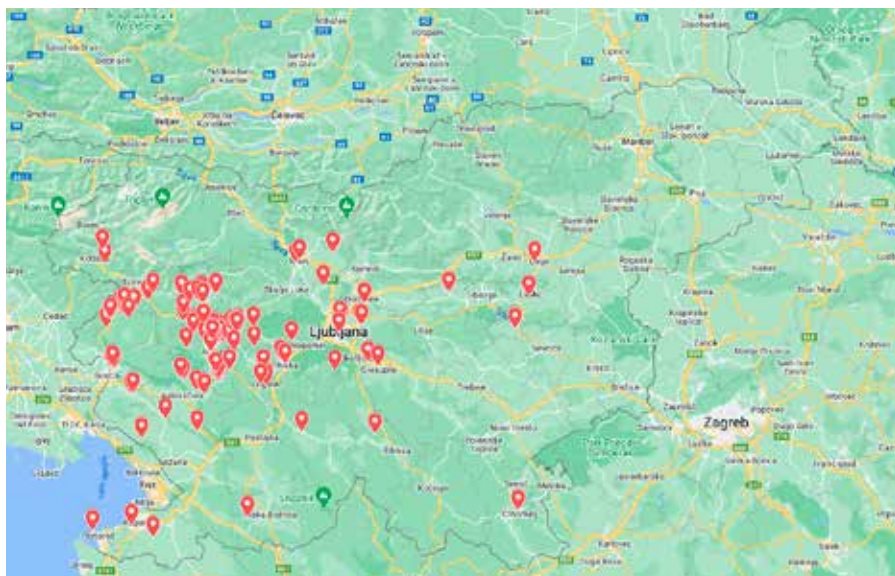
Boštjan Prevc, Ljubljana

Vzorci

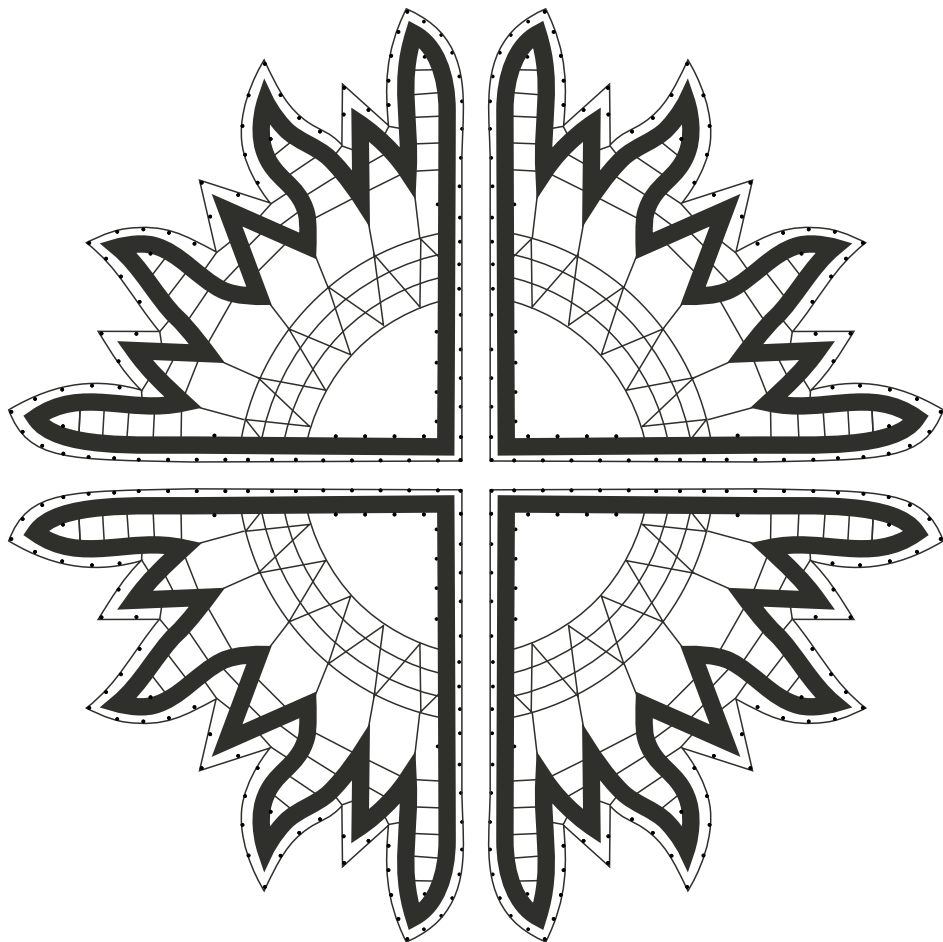
Petra Marinko Rus, Spodnja Idrija

Vodja projekta:

Blaž Lapanja, Koper

Vzorci za klekljanje

Avtorica vzorca: Petra Marinko Rus. December 2023.

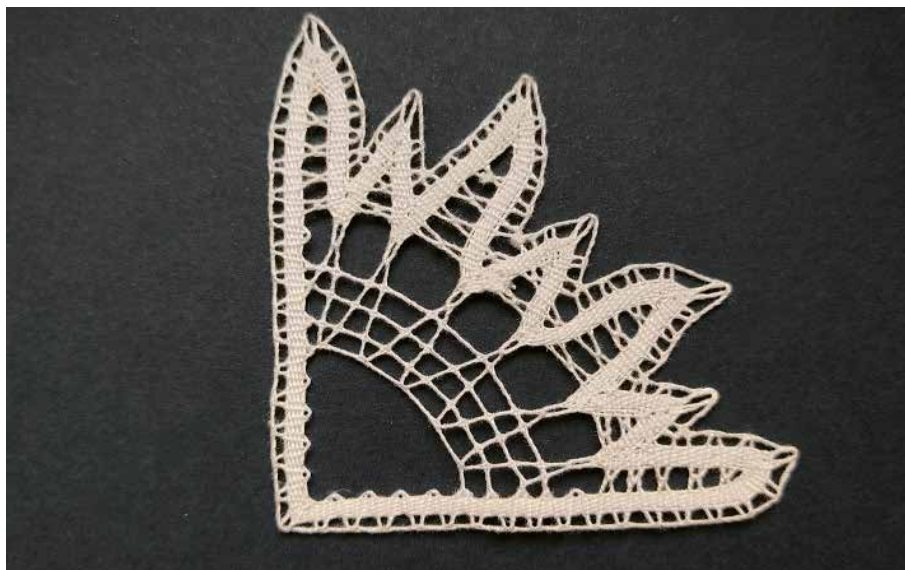
SONCE. Motiv iz grba škofije. R = 125 mm.

Idrija 30, smetana. 6 parov klekljev.

8-10 ur klekljanja.

Zahteven vzorec zaradi vogalov.

Četrtnine so simetrične, zato vas prosim, da klekljate vse 4 kose po vzorcu in jih tudi oddate ločeno. Končane čipke ni potrebno utrjevati.

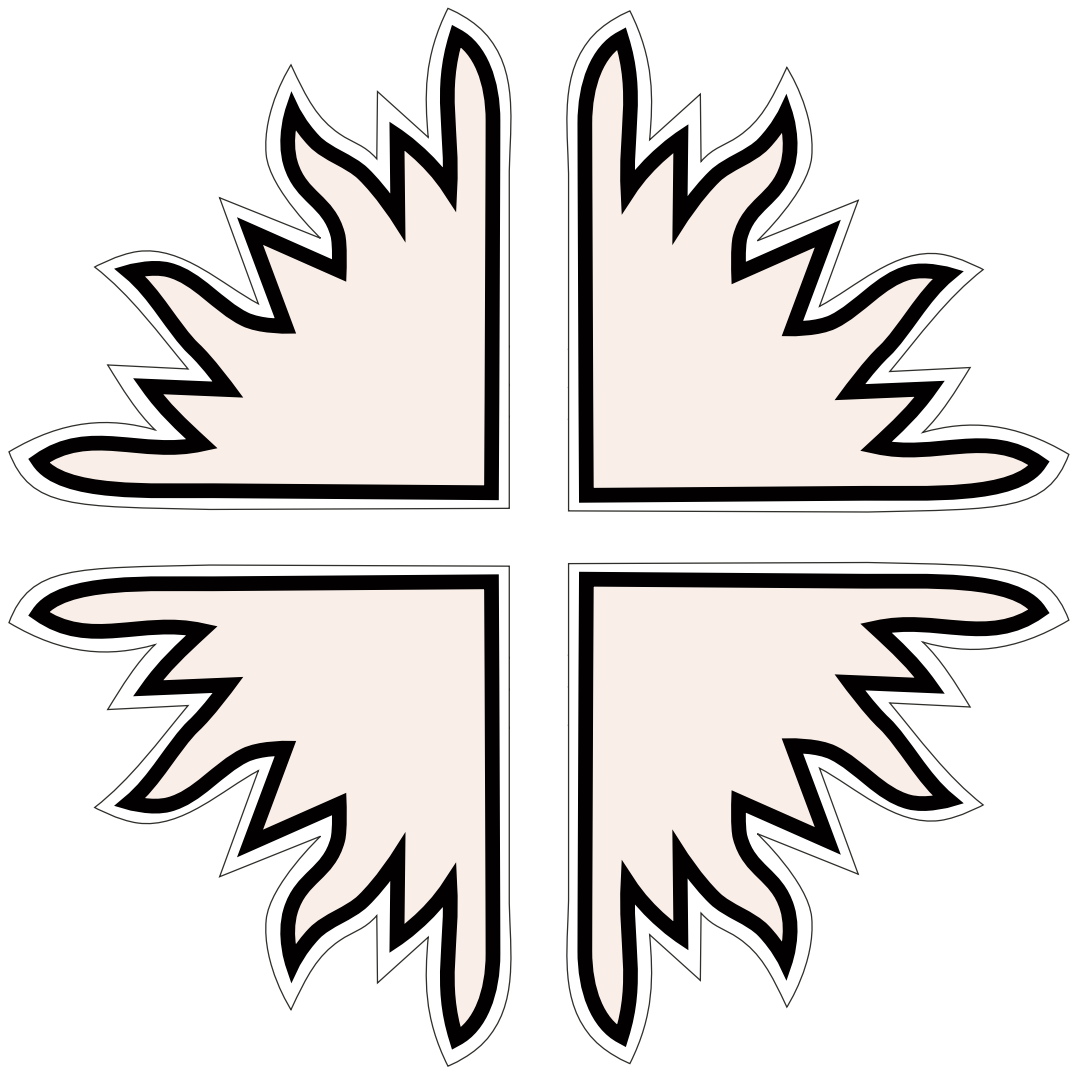

Čeprav je na prvi pogled vzorec simetričen, sta le zgornji in spodnji dve četrtinki sonca simetrični, zato vas prosim, da vse četrtine klekljate kar po vzorcu in jih oddate združeno, da šivilje ne bodo ugotavljale, kaj spada skupaj.

Moja opomba: prilagam sliko sklekljanega prvotnega vzorca, ki mi ni najlepše uspel. Zato sem nekoliko dopolnila vzorec za klekljanje in upam, da vam bo lepše uspel. Vzorec je zaradi ostrih vogalov in majhne čipke nekoliko bolj zahteven. Upam, da vam ne bo povzročal preveč preglavic.

Ker je vsako sonce na mašnem plašču edino, ne bo nič narobe, če ga sklekljate tako, kot same najlepše znate. Prosim upoštevajte le število parov ter zunanje obrobe, da bodo šivilje lahko našile čipko na podlogo.

Obroba naj bo enojna, dvojno sukanje ni imelo pravega učinka.

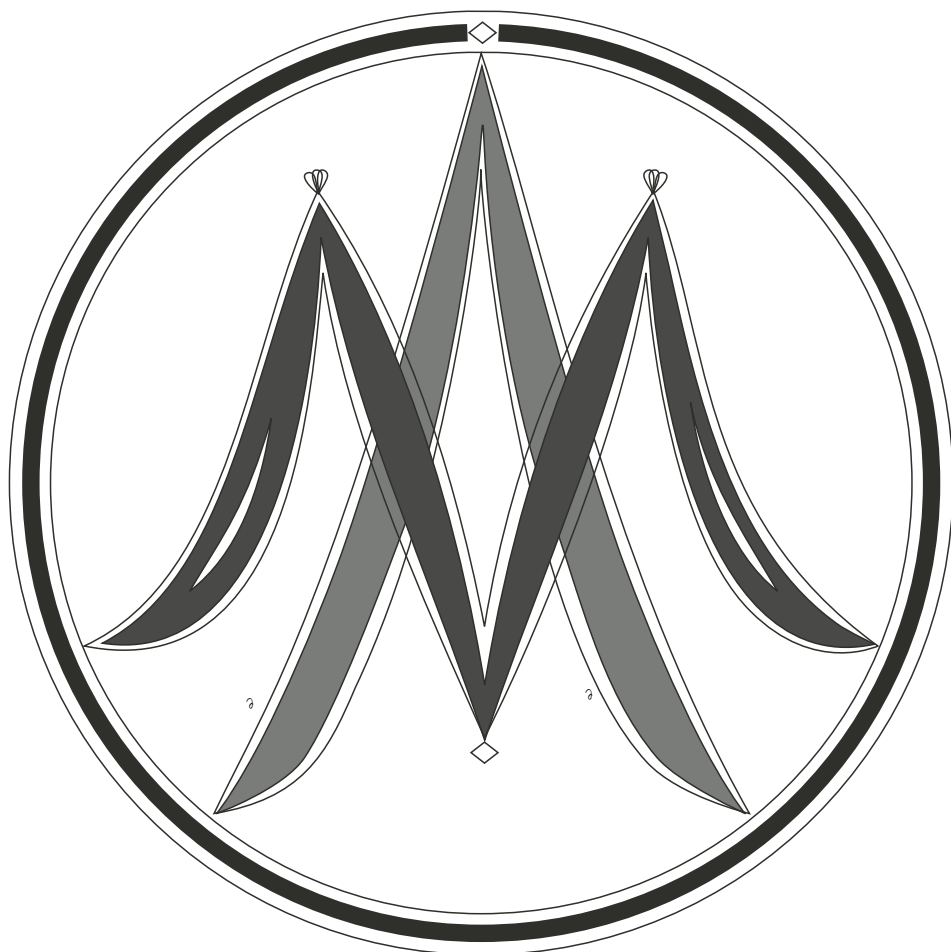

Avtorica vzorca: Petra Marinko Rus. Februar 2024.

SONCE. Motiv iz grba škofije za glavni plašč. R = 165 mm.

Idrija 30, smetana.

Ris okrog je ris z notranjimi postavki, osenčeno je polpremet.

Avtorica vzorca: Petra Marinko Rus. December 2023.

MARIJIN MONOGRAM. R =125 mm.

Idrija 30, smetana.

Vzorec lahko vsaka klekljarica skleklja po svoje. Skupen je samo kvadrateg zgoraj. Glej navodila.

Končane čipke ni potrebno utrjevati.

Tudi Marijin monogram bo unikat na vsakem mašnem plašču, zato imate odprte roke pri izdelavi in uporabi števila parov.

Temnejši del je predviden kot polpremet, svetlejši kot ris, na dveh mestih predeljeni ris. Cilj je, da z uporabljeno tehniko ločite M od A in da pri klekljanju uporabite tehnike, značilne za vaše okolje.

Marijin monogram je tista čipka v kompoziciji, ki bo vsak mašni plašč naredila unikatni. Tako kot smo si verniki župnije in župniki različni, bodo na ta način tudi mašni plašči na prvi pogled enaki, a hkrati unikatni.

Pozorni bodite prosim le na enako izdelavo kvadratika zgoraj in spodaj ter franže ob robu risa.

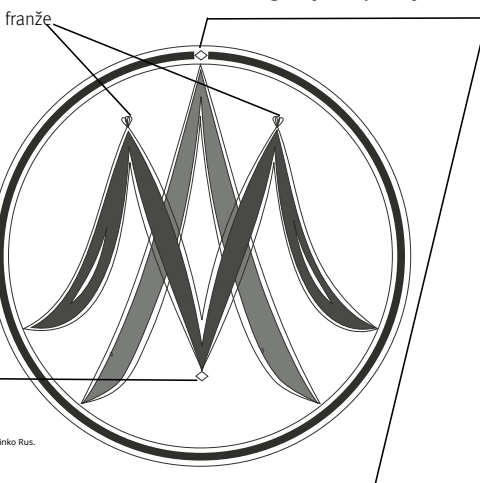
2. MA.
Marijin monogram. R = 125 mm.

Idrija 30, smetana.

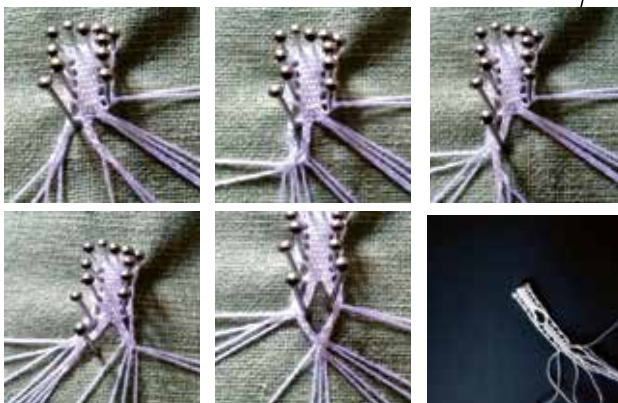
Vzorec lahko vsaka klekljarica sklekja po svoje. Skupen je samo kvadratik zgoraj. Glej navodila.

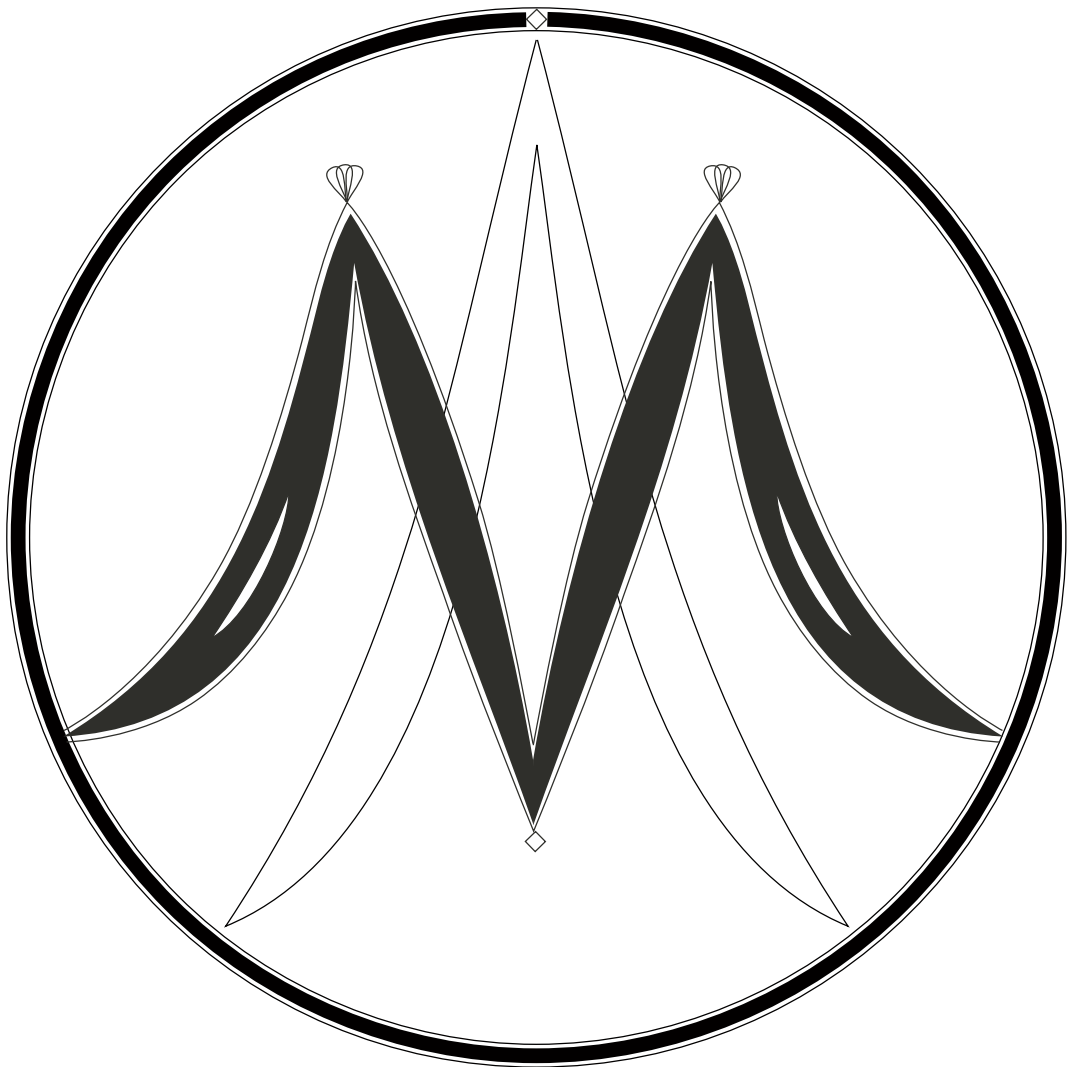
Končane čipke ni potrebno utrjevati.

kitica z zankicami

Avtorica vzorca: Petra Marinko Rus.
December 2023.

Avtorica vzorca: Petra Marinko Rus. Januar 2024.

MARIJIN MONOGRAM ZA GLAVNI PLAŠČ. R =165 mm.

Idrija 30, smetana.

Končane čipke ni potrebno utrjevati.

Avtorica vzorca: Petra Marinko Rus. December 2023.

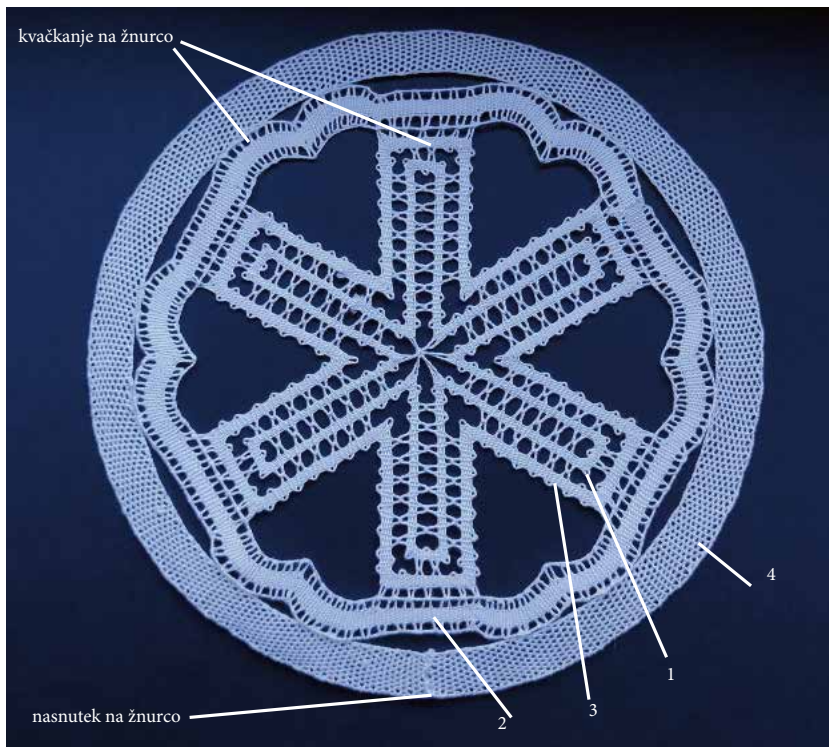
XI - JEZUSOV MONOGRAM. R = 125 mm.

Idrija 30 smetana. Zunanji ris = polpremet 10 parov. Notranji krog-srčki = 8 parov. Zunanji križ = 5 parov. Notranji križ = 4 pari.
8-9 ur klekljanja.

Svetujem zaporedje klekljanja: notranji križ-> notranji krog-srčki-> zunanji križ s kvačkanjem na žnurco ter dvozančnim kvačkanjem -> zunanji krog v polpremetu s kvačkanjem na žnurco, nasnutek na žnurco. Postavki v polpremetu so zelo gosti. V notranji krog se vkvačkajo na 4 žnurce pri vsakem srčku. Glej navodila.

Končne čipke ni potrebno utrjevati.

Čipka se bo večkrat ponovila, zato je pomembno sledenje navodilom.

Najprej se spleča sklekljati notranji križ, nato ovitek križa v 8 parov. Sledi zunanji križ v 5 parov ter nazadnje krog iz polpremeta.

1. Notranji križ v 4 pare.

Teče gladko, paziti je potrebno le na pravilno izdelavo pravokotnih in ostalih vogalov ter večzračno kvačkanje.

2. Ovitek križa, okvir srčkom v 8 parov.

Ob robovih srčkov sem dvakrat zaklekljala, tako kot v vogalih, da je nastal manjši rob: prekrížam posukam, prekrížam, posukam, prekrížam.

Na notranji strani sem sukala 1-2x (navpični par), 3x (tekoči par). Na zunanji pa 2x-2x.

3. Notranji križ v 5 parov.

Posebnost je samo kvačkanje na žnurco v zunanjo obrobo srčkov. Sukanje: 3x, zakvačkam, 3x, ris naprej. Opp. pri prvem in zadnjem kvačkanju sem si morala pomagati z bucikami.

4. Krog iz polpremeta.

Ko sem ugotavljala potrebno število klekljev, sem imela v mislih veliko gostoto notranjih elementov čipke ter nasutek na žnurco. Odločila sem se za 4 bucike in 10 parov klekljev. Bucike ob robovih sem postavljala na 2 mm.

Sukanje znotraj: $1x-1x$, sukanje zunaj: $1x$ (tekoči par) in $2x$ (navpični par).

Kvačkanje na žnurco- v samo dve buciki! Vmes si lahko pomagata s pomožno buciko, če sta buciki notranjega risa v 8 parov preveč narazen.

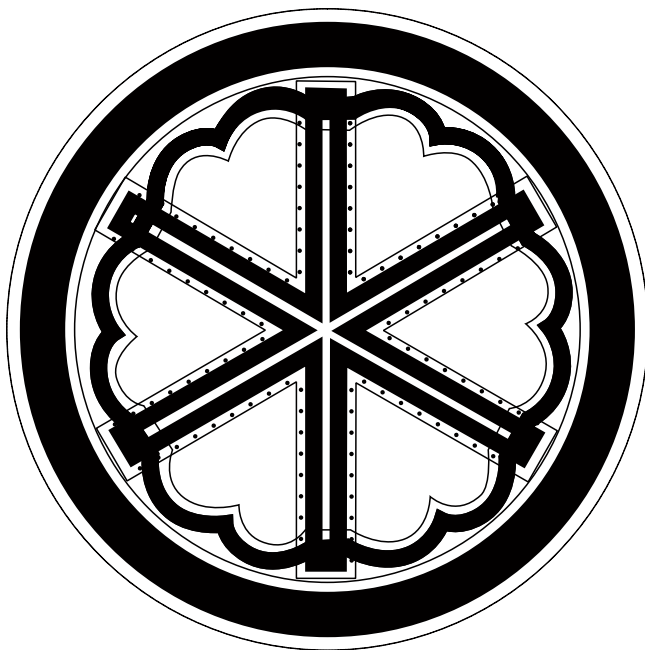
Avtorica vzorca: Petra Marinko Rus. Februar 2024.

XI - JEZUSOV MONOGRAM ZA GLAVNI PLAŠČ. R = 140 mm.

Idrija 30 smetana. Zunanji ris = polpremet 10 parov. Notranji krog-srčki = 8 parov. Zunanji križ = 5 parov. Notranji križ = 4 pari.
8-9 ur klekljanja.

Končane čipke ni potrebno utrjevati.

Opp. na željo klekljarice sem odstranila postavke.

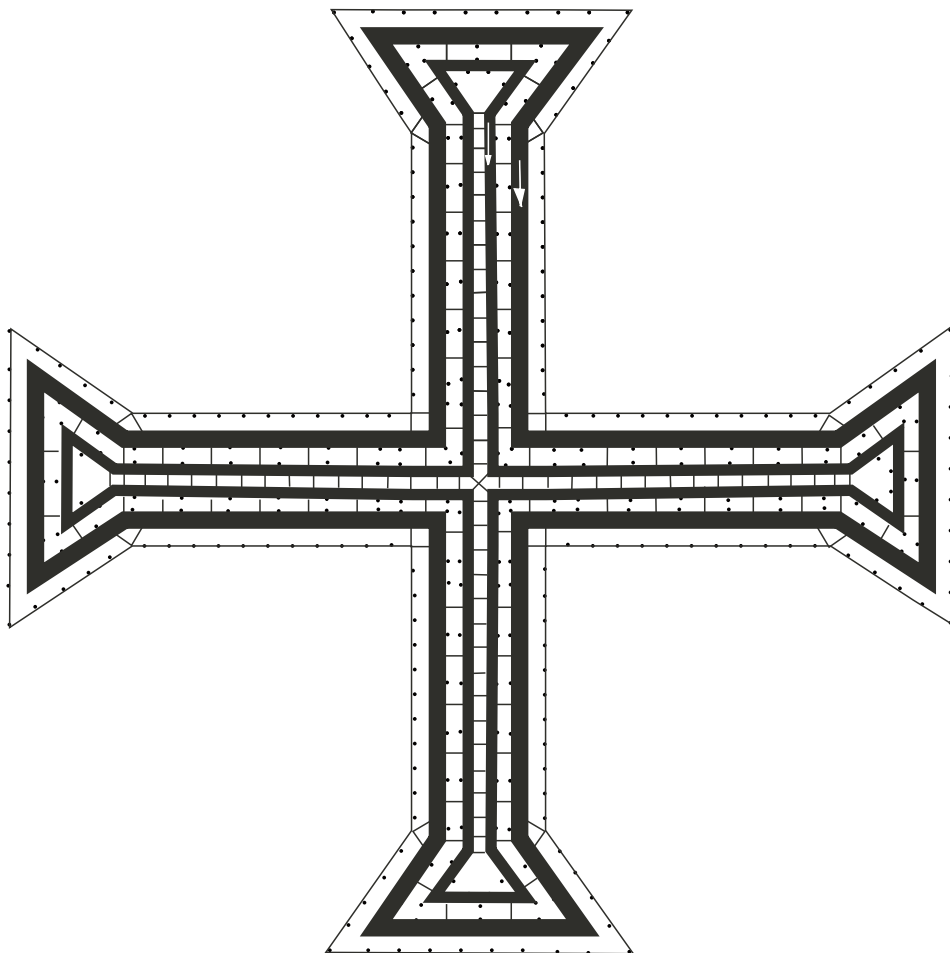
Avtorica vzorca: Petra Marinko Rus. Januar 2024.

XI - JEZUSOV MONOGRAM ZA MITRO. R = 85 mm.

Avtorica vzorca: Petra Marinko Rus. Januar 2024.

XI - JEZUSOV MONOGRAM ZA MITRO. R = 65 mm.

Avtorica vzorca: Petra Marinko Rus. December 2023.

BIZANTINSKI KRIŽ. R = 125 mm.

Idrija 30, smetana. Zunanji križ = 6 parov. Notranji križ = 4 pari.
5,5-6,5 ur klekljanja.

Svetujem zaporedje klekljanja: notranji križ-> zunanji križ.

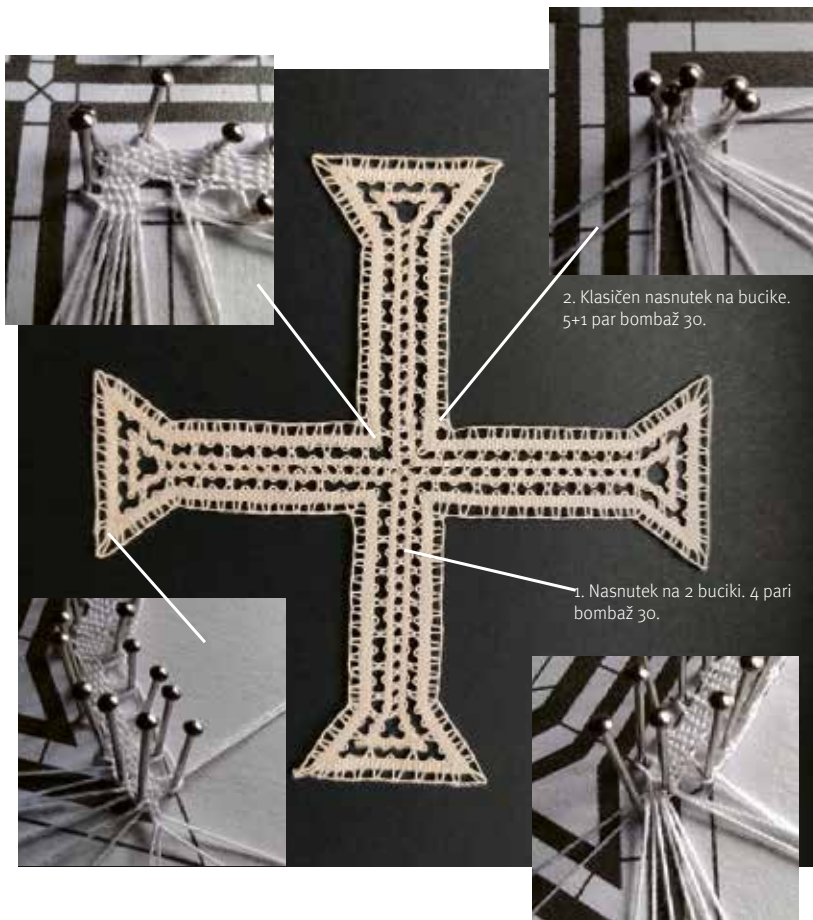
Končane čipke ni potrebno utrjevati.

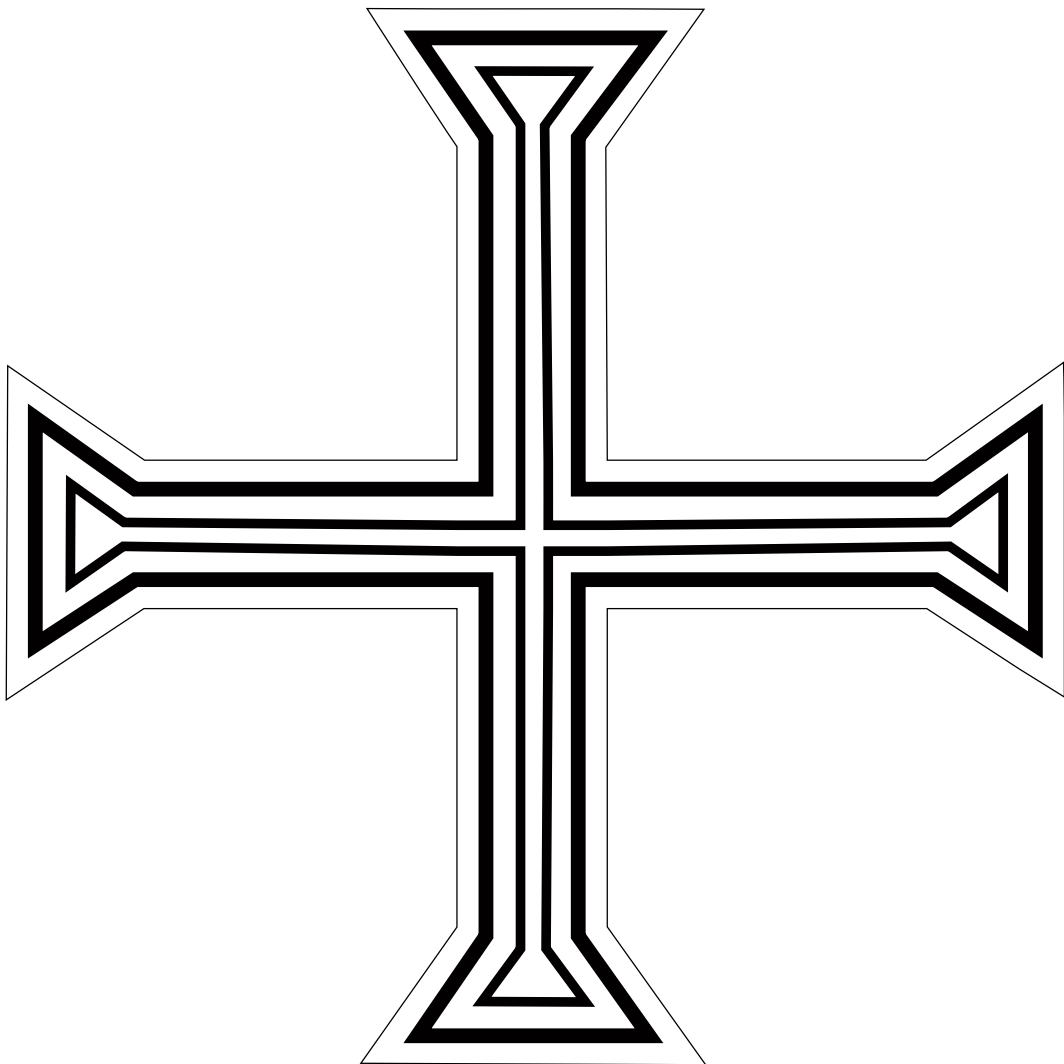
Čipka se bo večkrat ponovila, zato je pomembno sledenje navodilom.

Svetujem, da najprej pričnete s klekljanjem notranjega križa, saj se sicer niti zelo zatikajo za bucike.

Pri notranjem križu je dvozančno kvačkanje zelo gosto speljano, pri zunanjem križu so predvideni pomožni postavki. Prosim, da jih upoštevate, saj so pomožni postavki na nasprotnih straneh predvideni.

Križev bo na enem mašnem plašču veliko, zato morajo biti ti čimbolj enotni, da bodo šivilje lažje našile čipke na podlogo.

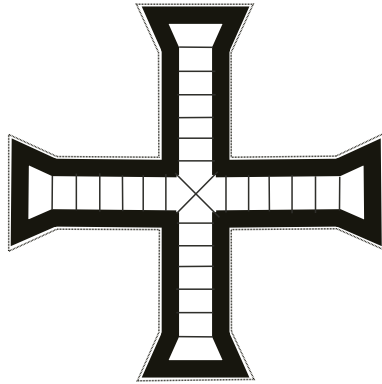

Avtorica vzorca: Petra Marinko Rus. Januar 2024.

BIZANTINSKI KRIŽ ZA GLAVNI PLAŠČ. R = 140 mm.

Opp. na željo klekljarice sem odstranila postavke.

Avtorica vzorca: Petra Marinko Rus. Januar 2024.

BIZANTINSKI KRIŽ ZA MITRO. R = 50 mm.

KOPER 1500^{let} ann
CAPODISTRIA
524 • 2024